

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'קסב

ערב שבת קודש
פרשת בראשית
כ"ו בתשרי התשע"ז

יוצא לאור עליידי
צעירי אגודת חב"ד באה"ק

ואם נזכר אחר-כך - אינו חוזר³¹.
נוהגים אשר היחיד מברך בהלל תחילה וסוף
גם בימים שאין גומרים בהם את ההלל³².
את כל התפילין מניחים קודם מוסף, אבל את
השיעורים לומדים אחר סיום כל התפילה³³.
הש"ץ מסיים ובא לציין לעצמו, ולא בקול רם³⁴.
מכיוון שיש הפסק גדול בין הכנסת ספר התורה
לבין הקדיש, ומניחים בינתיים תפילין דרבנתיים
וקוראים קריאת שמע, על-כן צריך לומר [ולפחות
לסיים בקול³⁴] איזה מזמור לפני אמירת הקדיש
שלפני מוסף³⁵.

31 שו"ע אדמוה"ז סי' קפח ס"י.

32 ספר המנהגים שם, וראה אג"ק חלק טז עמ' פד. כ"ק אדמו"ר
מהורש"ב נ"ע נהג לברך בעצמו על הלל דר"ח גם כשהתפלל
בציבור. ואמנם הוא ציין זאת כמנהג בית הרב בלבד, וציווה שלא
לספר עד"ז - רשימות' כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, חוברת ח, ס"ע
20; רשימות היומן' עמ' רי, וש"נ. אך בהתועדות שבת מברכים
החודש מנ"א תשמ"א (שיחות קודש תשמ"א ח"ד ס"ע 322, בלתי
מוגה), סיפר זאת הרבי ברבים, כ'מנהג חסידים' - 'אריינכאפן'
ולומר את הברכה בעצמו בחשאי (והרי גילוי המנהגים לרבים ע"י
הרבי כמוהו כהוראה לרבים בזה, כמ"ש בשיחה הנדפסת בראש
ס' המנהגים).

לענין הפסקה לעניית אמן בהלל בר"ח וחווה"פ, ראה המסקנא
ב'התקשרות' גיליון תמא ובס' הפסק בתפילה ספ"ד ובמילואים
שם, שלפי אדמוה"ז כנראה אין לענות יותר מאשר בברכות ק"ש
(דלא כמ"ש כמה מלקטים ובגיליון שלח), וש"נ.

33 כי אז יצטרך לומר מייד את הקדיש, ולא כנהוג להסמיכו (גם)
לתפילת מוסף (וכפי שהורה פעם הרבי, וראה נימוקי או"ח סי' נה).

34 ע"פ ספר המנהגים עמ' 6, ד"ה כ"ק אדמו"ר.

35 כ"ק אדמו"ר מהורש"ב, 'ספר המאמרים - ליקוט' ח"ב עמ'
שטז. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, אג"ק ח"כ עמ' רפג.

מנהג עתיק ללמוד בכל ראש-חודש פסוק
אחד עם פירוש רש"י, ואפשר להוסיף עם עוד
פירושים, מפרק התהילים המתאים למספר שנות
חייו (לדוגמה, אם הוא בן י"ג אומר פרק י"ד),
ואם הפרק מכיל פחות מי"ב פסוקים, וכן בשנת
העיבור, חוזרים ללמוד את הפרק שוב עד שיעלה
כמספר חודשי השנה; ואם הפרק מרובה בפסוקים,
לומדים שניים או יותר פסוקים בכל ראש-חודש²³.

יום רביעי

א' במרחשוון, ב' דראש-חודש

מי ששכח יעלה ויבוא במנחה, ונזכר בערבית
מוצאי-ראש-חודש - לאחר 'שמונה עשרה' של
ערבית יאמר איזה מזמור, ואחר-כך יתפלל שוב
'שמונה עשרה' לתשלומי מנחה, וזאת בתורת
נדבה דווקא (ואין צריך לחדש בה דבר, כיוון
שמתפלל אותה מפני ספק)³⁶.

יום שישי,

ג' במרחשוון

בערב שבת קודש נותנים לצדקה 'משנה' -
סכום כפול, גם בשביל יום השבת³⁷.

36 לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדמוה"ז סי' קט סעיף ז, ועיי"ש
בסעיף ה.

37 ראה הנלקט ב'שערי צדקה' סי' סא.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ו בתשרי ה'תשע"ז - ג' במרחשוון ה'תשע"ז

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ו בתשרי	הלי יסודי התורה פרק ד-ו.	הלי טומאת אוכלין... בפרקים אלו. פרק טו.	מ"ע ג. ד. ט.
ש"ק	כ"ז בתשרי	פרק ז-ט.	פרק טז.	מל"ת סג. סה. מ"ע קעב.
א'	כ"ח בתשרי	פרק יו"ד. הלי דעות... בפרקים אלו. פרק א-ב.	הלי כלים... בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת סד. מ"ע ח. ו. רו.
ב'	כ"ט בתשרי	פרק ג-ה.	פרק ב.	מ"ע רז. מל"ת שב. מ"ע רה. מל"ת שג.
ג'	ל' בתשרי	פרק ו-ז. הלי תלמוד תורה... בפרקים אלו. פרק א.	פרק ג.	מל"ת רנו. שא. דש. שה.
ד'	א' במרחשוון	פרק ב-ד.	פרק ד.	מ"ע יא.
ה'	ב' במרחשוון	פרק ה-ז.	פרק ה.	מ"ע רט.
ו'	ג' במרחשוון	הלי עבודת כוכבים וחקותיהם... בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ו.	מל"ת י. מז. ס. ו. ה. ב. ג. ד. טו. מ"ע קפו. מל"ת כג. כד.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן צימית ותפילין	זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה							
ו', כ"ו בתשרי	4.55	5.41	6.03	7.01	9.37	12.24	12.54	5.54.3	6.19
ש"ק, כ"ז בתשרי	4.55	5.42	6.04	7.02	9.38	12.24	12.54	5.53.4	6.18
א', כ"ח בתשרי	3.56	4.43	5.04	6.03	8.38	11.24	11.54	4.52.7	5.18
ב', כ"ט בתשרי	3.57	4.43	5.05	6.04	8.38	11.24	11.54	4.51.8	5.17
ג', ל' בתשרי	3.57	4.44	5.06	6.05	8.39	11.24	11.54	4.50.9	5.16
ד', א' במרחשוון	3.58	4.45	5.06	6.05	8.39	11.24	11.54	4.50.0	5.15
ה', ב' במרחשוון	3.59	4.46	5.07	6.06	8.40	11.24	11.54	4.49.2	5.14
ו', ג' במרחשוון	3.59	4.46	5.08	6.07	8.40	11.24	11.54	4.48.3	5.13

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
בראשית	5:17	6:30	5:32	6:31	5:22	6:30	5:35	6:32
נח	4:11	5:24	4:26	5:26	4:16	5:24	4:30	5:27

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

מערכת: לוי שייקביץ, יוסף יצחק אולידורט

מז"ל: המרכז לעזרי שליחות, ת"ד 100 כפר חב"ד 6084000

טל' 03-3731777, פקס: 03-9606169, 0793-7474

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

וגלילה. בשנים מאוחרות יותר נהגו למכור מצוות נוספות, עד שבשנים האחרונות נמכרו, בין השאר: הוצאת הספר-תורה והכנסת; עליות 'חזק'; 'נר למאור'; 'יין לקידוש' (=הוצאות ההתוודעות של הרבי)²⁰.

בתפילת מנחה אין אמרים "צדקתך".

במוצאי שבת בראשית מכריזים שוב²¹: "ויעקב הלך לדרכו"²².

יום שני

כ"ט בתשרי, ערב ראש-חודש

היום יש להוסיף בנתינת צדקה, יותר מהרגיל²³.

יום שלישי

ל' בתשרי, א' דראש-חודש מרחשוון

בכל יום שיש בו מוסף, אין האבל יורד לפני

20 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' שצו. (אף שנפסק בשו"ע אדמוה"ז ס' שו"ט"ו רק ש"אפשר ליישב המנהג בדוחק" לעשות 'מכירה פומבית' בשבת, עיי"ש. וראה המובא בכף החיים שם ס"ק מב). ובסה"ש תש"נ ח"א עמ' 83 נתבארה שייכות העניין לשבת בראשית דווקא.

21 לקוטי שיחות כרך כ עמ' 269.

22 לעניין המראה במטוסי אל-על מכל מקום, או בכל מטוס משדה תעופה בארה"ק, במוצאי ש"ק - ראה 'כפר חב"ד' גיליון 398 עמ' 31, ושם באריכות לפני ג' תמוז ה'תשס"ו, שהרבי עורר את הרה"ח ר' אברהם שי' סלמון מראשון-לציון שיש 'שאלה' בזה, ומתברר שלמרות שהרבי דיבר, כדרכו, על 'שאלה' ולא על איסור ממש, הרי בפועל הסביר זאת לעיתונאי מר יצחק שי' הילדסהיימר באריכות עד שעיקבו והפסידו את הטיסה במוצאי ש"ק, בשעתו. ואם בני-יורק כך, בארה"ק על אחת כמה וכמה. ומתברר שבפועל מכינים פעמים רבות את המטוסים בש"ק כשיש להם צורך בכך. הכנה רגילה של מטוס נמשכת כשלוש שעות, וניתן היה לחשוב שלא לאסור ביהודי יותר מאשר בנוי "בכדי שיעשו" (ראה קצות השלחן ס' קכד בבדי השלחן ס"ק ה בשם שו"ת כתב סופר או"ח ס' ג, ובפסקי תשובות ס' שיח אותיות ב'ג), אבל הרבי דיבר גם על טיסות שהיו בשעות מאוחרות יותר, וכנראה יש לאסור כל הלילה, אולי מפני שבפועל מחללים שבת בשבילנו ויש למנוע זאת, גם אם אין בטיסה זו איסור מצידנו משורת הדין. ועצ"ע.

23 משום ש"בערב ראש-חודש מוסיפים בנתינת צדקה" (התוודעות תשמ"ו ח"ג ס"ע 593). מספרים שהרבי היה נותן מדי ער"ח ע"י הרב גרונר שי' שטרות-יכסף (כנראה: \$100 בכל פעם) לצדקה, לגבאי ביה"כ"ג (הרב פינסון ז"ל). אגב, בס' 'דיני ומנהגי ר"ח - חב"ד' ס"ע עז, הביא מהאחרונים מנהג ישראל להרבות בנתינת צדקה בראש-חודש עצמו, אך לע"ע לא מצאתי מנהג זה מובא בשיחות וכתבי הרבי, גם לא ב'שערי צדקה'.

התיבה, גם לא בתפילות ערבית ומנחה²⁴.
אומרים בתפילת ערבית "יעלה ויבוא" גם אם מתפללים ערבית מבעוד יום²⁵.
בליל ראש-חודש אין מפסיקין להכריז "יעלה ויבוא" לפני שמונה-עשרה²⁶ כדיבור, אבל טופחים על השולחן וכדומה כדי להזכיר זאת²⁷.

שכח לומר "יעלה ויבוא" בתפילת ערבית, אינו חוזר. בשחרית ובמנחה - אם נזכר (או הסתפק) לאחר אמירת ה"ה" של "המחזיר שכינתו לציון", יסיים את הברכה, יאמר "יעלה ויבוא" וימשיך בברכת 'מודים'. אם כבר התחיל 'מודים' ועד סיום יהיו לרצון השני, חוזר ל"רצה" (ורק אם נזכר לאחר שאמר שם ה' של סיום ברכת 'מודים' או 'שים שלום', יאמר "למדני חוקיך", ויחזור ל"רצה")²⁸. אם נזכר לאחר סיום יהיו לרצון השני - חוזר לראש התפילה ואינו אומר "אדני שפתי תפתח"²⁹. ורשאי לרדת לפני התיבה לחזרת הש"ץ במקום זה. אבל אם נזכר אחרי תפילת מוסף, אינו חוזר³⁰. בברכת המזון, אם נזכר לפני ברכת "הטוב והמטיב", אפילו בלילה, יאמר כנוסח שבסידור,

24 ספר-המנהגים עמ' 36.

25 שו"ע אדמוה"ז ס' קח ס"ג. וראה בארוכה 'דיני ומנהגי ראש חודש-חב"ד' פ"ז הערה 2, וש"נ.

26 סידור אדמוה"ז.

27 'דיני ומנהגי ר"ח - חב"ד' פ"ז הערה 4, שכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו המתין לזה כדי לפסוע לאחריו לפני תפילת שמונה-עשרה.

בליל ב' לא טפחו על השולחן, והרבי לא המתין לזה (עד שנת תשכ"ה עכ"פ - 'התקשרות' גיליון קיח עמ' 20, עיי"ש שבשנים האחרונות בבית חיינו היו טופחים בקביעות גם בליל ב', אבל לא ידוע אם הרבי המתין לזה). ועכ"פ מפני ירידת הדורות והתגברות השכחה, לכאורה יש מקום לטפוח גם ביום השני, ואף בשחרית ובמנחה רצוי שיאמר אחד הנבאים וכדומה את התיבות "יעלה ויבוא" בקול רם, וכולי האי ואולי. וראה הגהות מהרש"ל לטור ס' רלו ומטה משה ס' תקיט שאצלם לא נהגו להכריז יעו"י, אלא הש"ץ או השמש היה מתחיל להתפלל בלחש מוקדם לפני הציבור, וכשהיה מגיע ליעו"י היה אומר זאת בקול רם. וראה מנהגי מהרי"ל הל' ר"ח (עמ' ה), שבליל שני דר"ח היו מכריזים "ראש חודש". ומציינים למנהגים דק"ק וורמיישא לר' יופא שמש ס' סב, ולספר 'דברי קהלת' עמ' 63, 78.

28 ע"פ קצות השלחן ס' מז בבדי השלחן ס"ז. וראה באריכות ב'התקשרות' גיליון ת"ת.

29 שערי-תשובה וכו' שם ב'הריטב"א'. (וע"ע קצות-השלחן בבדי-השלחן ס"ו עח).

30 שו"ע אדמוה"ז ס' קכו ס"ג.

כשאינ מתפעלים מהחושך – נהיה אור

הסיפור שנועד להזכיר את שמות רבותינו נשיאינו • הכיצד ריחפה רוחו של מלך המשיח על התווה ובוהו והחושך של ג' קליפות הטמאות • ההוראה של פרשת בראשית: כשמכריזים "יהי אור", נעשה כך בפועל! • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

יומין⁵ – תומשך השמחה גם בימות החול דכל השנה.
כ"ק אדמו"ר ציוה לנגן ניגון שמחה באומרו: "זאגט אַ פריילעכן ניגון".

* * *

ב. ידוע⁶ שהעבודה דכל השנה באופן ד"וייעקב הלך לדרכו" מתחילה משבת בראשית, שבו מברכים חודש מרחשון, כשעומדים בסיומו של חודש תשרי, עליו נאמר במדרש⁸ "תשרי ותשבוק ותכפר כו".

– (כ"ק אדמו"ר חיך ואמר): בתחילת נשיאותו של הצמח צדק, כאשר החסידים לא התרגלו עדיין לסגנון המאמרים שלו, שהיה רגיל להרבות במאמרי חז"ל (לא כסגנון המאמרים של אדמו"ר האמצעי שהיו רגילים לשמוע לפני זה), דבר שהקשה עליהם את חזרת המאמרים – הזכיר פעם הצמח צדק הלשון הנ"ל, "תשרי ותשבוק כו", ובעת ה"חזרה" התפללו ה"חוזרים" בפירוש

א. ידוע הפתגם¹ שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם הצמח צדק: "ווי מ'שטעלט זיך אַוועק שבת בראשית אַזוי גייט אַוועק אויף דעם גאַנצן יאָר" (כפי שנעמדים בשבת בראשית כך הולך ונמשך על כל השנה).

כיוון שסיפרו וגילו לנו זאת – שייך הדבר גם אלינו.

ובכן: הברירה בידינו להמשיך שמחה על כל השנה כולה על-ידי השמחה עתה, בשבת בראשית². – עניינו של שבת הוא אמנם תענוג, כידוע³ החילוק שבין שבת ליום טוב, שיום טוב עניינו שמחה ("מועדים לשמחה") ושבת עניינו תענוג, אבל אף-על-פי-כן, גם בשבת ישנו עניין השמחה, אלא שהשמחה כלולה בעונג⁴.

(וסיים כ"ק אדמו"ר): יעזור השם יתברך שהשמחה דשבת בראשית תאיר בכל שבתות השנה, ומשבתות השנה – שמהם מתברכין כולהו

(1) ראה גם שיחת ש"פ בראשית תשי"א סי"ח. תשי"ב ס"א (תורת מנחם – התועדויות ח"ב ע' 64. ח"ד ע' 109). ובהנסמן שם.
(2) יש לציין, שלאחר קריאת התורה והפטרה, הורה כ"ק אדמו"ר שהחזן יאמר "יהללו" בניגון של יו"ט, ויכניסו הס"ת להיכל מתוך שמחה וריקוד, ולאחר שהכניסו הס"ת להיכל הורה להמשיך הריקוד, והורה לחזור ולהוציא הס"ת (שקראו בה) ולהמשיך לריקוד עמה (המו"ל).
(3) ראה סה"מ תש"ט ס"ע 130 ובהערת כ"ק אדמו"ר שם.
(4) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1090 הערה 31.

ההפסקות בין העולים: הבעל-קורא בבית חיינו, הרה"ח ר' מרדכי שוסטרמאן ע"ה, קרא כנדפס בחומש 'תורה תמימה' – החמישי מסיים: "ואחות תובל-קין נעמה" (ד, כב); והשישי: "לקח אותו אלוקים" (ה, כד).

הפטרה: "כה אמר... יגדיל תורה ויאדיר" (ישעיהו מב, ה-כא)¹³. נכון לדעת זמן המולד לפני ברכת החודש¹⁴. המולד: בליל יום שני, בשעה 3 לפנות בוקר, 24 דקות ו-5 חלקים. מברכים החודש מרחשוון¹⁵: ביום השלישי וביום הרביעי.

אין אומרים "אב הרחמים"¹⁶. שבת מברכים היא יום התועדות. התועדות – בבית הכנסת¹⁷. זמנה – בהתאם לתנאי המקום¹⁸. בדרך כלל, יש לסדרה באופן שיוכלו להמשיכה בביתם עם בנייהבית. הנשים והבנות יסדרו התועדות לעצמן בשבת, או כמוצאי שבת¹⁸. בשבת בראשית היו החסידים נוהגים להתועד 'בחילא יתיר'¹⁹.

בהתועדות שבת בראשית תשי"ז ציווה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לגבאי בית-הכנסת, למכור, כבכל שנה, את ה'עליות' של כל השנה, הגבהה

¹טעמי המקרא' ס"ב (כרך כ עמ' תקצ"ח).

²13 ספר-המנהגים עמ' 32.

³14 סידור אדמו"ר. ולכן נהגו להכריז זאת באותה שעה ברבים, ראה ליקוטי מהר"ח (בראש ח"ג, בהשמות לח"ב פח, ב), ושערי רחמים על השעריאפרים שער י"ס"ק מז.

⁴הש"ך עומד, זכר לקידוש החודש, שבו ראש ב"ד עומד ואומר 'מקודש' וכל העם עונים אחריו (מג"א ס' תיז ס"ק א), והציבור עומדים אגב חביבותא (שערי-רחמים שם ס"ק מג, אבל לא מן הדין, אף שהמנהג [כמ"ש בקצות השלחן ס' פג בבדה"ש ס"ק י, משערי אפרים שם ס"ל] שהש"ך אוחז אז ס"ת בידו, ראה משנה ברורה ס' קמו בשער-הציון ס"ק יח).

⁵15 כן הוא האיות – "מרחשון" תיבה אחת, כנפסק בשו"ע אה"ע ס' קכו ס"ז בהג"ה ונו"ח (וכן הוא ברוב מכתבי רבותינו נשיאינו מחודש זה, ולא כמופיע בלוח כולל-חב"ד "מרחשון". 'רחשון' המופיע בסידורי תורה-אור ותהלת ה' בברכת החודש, ובלוח היום יום וכדומה במשך החודש – אינו אלא קיצור). הוא הנוספת כאן בפנים – היא כמובן רק מפני הכתיב המלא, להקלה על הקורא ותו לא.

⁶16 סידור אדמו"ר.

⁷17 היום-יום, ל' בניסן.

⁸18 לקוטי-שיחות, כרך טו, עמ' 523.

⁹19 ספר-השיחות תש"ה, עמ' 64.

אחרי-כן ילמדו כשעה⁸ מאמר של חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחרי-כך התפילה⁹.

"דבר אמירת תהילים האמור, אינו שייך לאיזה נוסח... ומצד אהבת-ישראל... עלינו להשתדל בכל מיני השתדלות¹⁰, אשר יוקבע בכל הבתי-כנסיות באיזה נוסח שיהיה"¹¹.

קריאת התורה: לכאורה יש לקרוא כרגיל כפי טעמי המקרא, גם בתיבת 'שאת' (ד, ז)¹².

⁸ "בכנופיא בבית-הכנסת דווקא" (בכל שבת) – אג"ק כ"ק אדמו"ר מהור"צ ח"א עמ' רפא.
⁹ כל הענין – ספר המנהגים עמ' 30.

¹⁰ באסיפת צ"ח שהתקיימה כנראה בראשית חודש כסלו תשי"ח העלו סברא לנהל תעמולה מורחבת אודות אמירת תהלים כפי שנחלק לימי החודש, אך הרבי העלה חשש שעיסוק גדול בזה באותה שעה יפריע לפעילות הקבועה והעיקרית, ולכן ענה: "לעת-עתה לא לחשוב על-דבר פעולות חדשות בממדים רחבים". אבל יחד עם זה הורה: "מובן ופשוט שכל הנ"ל הוא בהנוגע לעבודה מיוחדת בהחדרת תקנה זו, אבל פשיטא שבכל הזדמנות יש להזכיר ולעורר על-דבר תקנה זו וכן אודות השיעור דחומש ותניא" (ההדגשה שלי – אג"ק כרך טז עמ' קכט). כן עורר הרבי בהזדמנות אחרת באמצעות המזכירות את יו"ר צ"ח בשעתו הרה"ח ר' ישראל לייבוב ע"ה "לעורר על כך [שתקנת אמירת תהילים בכל יום שייכת לכל יהודי], ולהשתדל שבבתי-כנסת רבים ככל האפשר תונהג תקנה זו" (ספר 'צעירי-אגודת-חב"ד' עמ' 193).

עוד בעניין שיעור התהילים: בגיליון התקל"ג עמ' 15 הובא בשם הרב דוד ראסקין ע"ה שסיפר לתלמידי ה'קבוצה' מאה"ק דשנת תשכ"ה, כי הרבי אמר לו פעם, אודות דברי כ"ק אדמו"ר מהור"צ נ"ע (קובץ מכתבים שבסו"ס התהלים 'אוהל יוסף יצחק' עמ' 211) ש"התהלים שאומרים לפני התפילה, שייכים לתקון חצות", ואין יוצאים בהם י"ח שיעור התהילים היומי – ושארתי אמירת הקטורת כבר אפשר לומר את שיעור התהילים היומי, ע"כ.
למען הדיק, הנוג להודיע כי בירור שעשינו אצל רבים מהקבוצה דשנת תשכ"ה העלה שאף אחד מהם אינו זוכר זאת. ואפשר שברבות השנים חלה טעות במסירת הדברים. ויש לזכור שהמדובר במנהג תדיר שלא לומר השיעור לפני התפילה, שהוא כ"מעשים בכל יום" שאינם צריכים לראיה כלל (סוכה מד, א, ובמעדני יו"ט על הרא"ש פ"י דברכות ס' לה אות ע"ו וש"נ).

¹¹ כ"ק אדמו"ר מהור"צ נ"ע – אג"ק ח"ב עמ' תקכד. קובץ מכתבים שבסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק עמ' 192. וכן באג"ק של הרבי כרך ה עמ' לג. ובשיחת ש"פ פקודי תשכ"ז (הובא גם בס' 'דעם רבינס' קינדר' שם, תרגום מאידיש): "כשיבוא משיח, לא יידע שום 'קונצים' אלא ידרוש 'אלה פקודי המשכן'... – כתוב (וא"ו בחולם) בפתק: על כמה יהודים פעלת שיגיעו לומר את כל התהילים בשבת מברכים?".

¹² שהיא אחד מה'מקראות שאין להן הכרע', הן למנהג ישראל הרווח, והן לדברי הרבי במכתבו ה'דן בנושא' – ראה 'התקשרות' גיליונות: תמו"ו עמ' 18 ות"נ עמ' 17. ראה גם: שו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג ס' קיז סוף אות א. הנסמן באנציקלופדיה התלמודית ערך

הלכות ומנהגי חב"ד

יום שישי

כ"ו בתשרי

שניים מקרא ואחד תרגום: נשיאי חב"ד נהגו לקרוא פרשה אחת או שתיים ('ראשון', 'שני') ביום חמישי בלילה אור ליום שישי. ביום שישי אחר הצות¹ היו מתחילים שוב מההתחלה, ו'מעבירים' את כל הסדרה עם ההפטר. בשבת בבוקר לפני התפילה, היו 'מעבירים' שוב מ'שביעי'. נזהרים (על כל פנים לכתחילה) שלא להפסיק באמצע קריאת שמו"ת.²

שבת קודש פרשת בראשית

כ"ז בתשרי, מברכים החודש מרחשוון

* ידוע פתגם רבותינו נשיאינו:³ "אזוי ווי מען שטעלט זיך שבת בראשית, אזוי גייט אַ גאַנץ יאָר" [כפי שמתייצבים בשבת בראשית, כך נמשכת השנה כולה].

קידוש: למנהגנו, נזהרים גם בארצנו הקדושה שלא לקדש בלילה שבת ב"שעה השביעית".⁴ השכם בבוקר⁵ יתקבצו אנ"ש לבית הכנסת

(1) ובאג"ק סוף כרך ח"י הביא הרבי שזו ההכרעה "בנוגע לפועל" בין הדעות השונות אודות הזמן המועדף לקריאת שמו"ת שהובאו בשו"ע אדה"ז סי' רפה ס"ו (אחר הצות או אחרי תפילת שחרית), עיי"ש.

(2) שו"ע אדה"ז סי' רפה ס"ו. 'התקשרות' גיליון תסז עמ' 20.
(3) לקוטי שיחות, כרך כ, עמ' 556, וש"נ. וב'אוצר מנהגי חב"ד' ר"ע ת' מוכיח מלקוטי שיחות, כרך י, עמ' 190, שגם מוצא שבת בכלל זה. (עוד בקשר לשבת בראשית: סה"ש תש"ד עמ' 44. 'התוועדות' תשנ"ב ח"א עמ' 188).

(4) דהיינו בת"א מהשעה 17:41 עד השעה 18:41 (בשעון החורף). ראה שו"ע אדמו"ה"ז סי' רעא ס"ג. 'קיצור הלכות' שם ס"ז ובהערות. שערי הל' ומנהג או"ח ח"א סי' קמא. 'התקשרות' גיליון שעט עמ' 16.

(5) אמירת תהילים אינה דוחה תפילה בציבור (קובץ רו"ש עמ' 30), והמאחר – ישלימנה בהקדם.

כשהציע כ"ק אדמו"ר מהורי"צ מנהג זה לאדמו"ר מקופישינץ (אג"ק ח"ג עמ' תקע"ח), כתב: "וזה כשנה אשר הצעת כי בכל

ולכאורה תמוה ביותר: הייתכן שכאשר מדברים אודות קליפות – מזכירים בהמשך אחד אודות "רוחו של מלך המשיח"? וההסברה בזה – שכוונת הפסוק להדגיש שמבלי הבט על גודל החושך מצד הקליפות בכלל, ובפרט מצד ג' קליפות הטמאות לגמרי, צריך לידע שישנו כבר "רוחו של מלך המשיח", – ועל דרך שמצינו במדרשי חז"ל¹⁴ בנוגע לחורבן בית המקדש, שתיכף ומיד נולד מושיען

מבלי הבט על גודל החושך מצד הקליפות בכלל, ובפרט מצד ג' קליפות הטמאות לגמרי, צריך לידע שישנו כבר "רוחו של מלך המשיח"

של ישראל -

אלא שצריכים רק לגלות זאת.

וגם עניין זה מודגש בהמשך הכתובים¹⁵: "ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור", "ש"אור" מורה על עניין הגילוי, ובזה גופא – גילוי האור שנברא ביום הראשון שגגנו הקב"ה לעתיד לבוא¹⁶, שזהו תוכן הגילוי של "רוחו של מלך המשיח". וגילוי זה נעשה על ידי התורה – כמובן מדברי המדרש¹⁷ "יהי אור זה אברהם", שבו מתחילים "שני אלפים תורה"¹⁸, ועלידו (היינו, עלידי עניינו של אברהם, תורה) נעשה הגילוי ד"רוחו של מלך המשיח".

ד. וההוראה מזה בעבודת האדם:

ישנם כאלה שמתיראים מפני גודל החושך, וטוענים שבמצב של התגברות החושך אי אפשר להתחיל עם אור גדול, אלא עם אור מצומצם לפי ערך הזמן והמקום כו'.

(לעיל ע' 129). וש"נ.

(14) ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד. איכ"ר פ"א, נא.

(15) א, ג.

(16) חגיגה יב, א.

(17) ב"ר פ"ג, ג.

(18) ע"ז ט, א.

ומקור לשון זה.

אדמו"ר מהר"ש היה אז ילד קטן כבן חמש או שש שנים, והיה כבר בקי במדרשי חז"ל כו'. וכששמע את דבריהם, נענה ואמר שזהו לשון המדרש. כששאלוהו היכן הוא מדרש זה – הנה לאחרי שהסכימו ליתן לו מה שביקש עבור זה, היה זה צעצוע מסויים... – הראה להם את דברי המדרש.

(והפטיר כ"ק אדמו"ר): בסיפור זה כוונתי

להזכיר בינתיים את שמותיהם של רבותינו נשיאינו: אדמו"ר האמצעי, הצמח צדק ואדמו"ר מהר"ש!...

ומזה מובן, שבפרשת בראשית שקורין בזמן שמתחילים העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו", ישנה הוראה הקשורה ושייכת להתחלת העבודה, כדלקמן.

ג. בהתחלת הפרשה נאמר¹⁰: "והארץ היתה תהו ובהו וחושך על פני תהום ורוח אלקים מרחפת על פני המים".

והנה אודות ד' הלשונות תהו ובהו חושך ותהום איתא בספרים¹¹ שהם כנגד ד' קליפות: ג' קליפות הטמאות לגמרי, וקליפת נוגה. ולעומת זאת – על "רוח אלקים מרחפת על פני המים" אמרו חז"ל¹² "זה רוחו של מלך המשיח", שזהו גילוי נעלה ביותר, גילוי העצמות¹³.

(9) כנראה הכוונה בזה ע"ד האמירה "האיר פני כל המזרח עד שהוא בחברון", "כדי להזכיר זכות אבות" (תמיד רפ"ג, יומא כח, ב ובפרש"י – מירושלמי יומא פ"ג ה"א) – המו"ל.

(10) א, ב.

(11) אה"ת פרשתנו (כרך ג) עה"פ (תד, סע"א) – "עפמ"ש בוח"א ט"ז א', וביאור המאמר בספר אשל אברהם באריכות".

(12) ב"ר פ"ב, ד. פ"ח, א.

(13) ראה גם סד"ה בראשית ברא אלקים שנאמר בהתוועדות

שבת מברכים ינהיגו בהבתי כנסיות לאמר כל התהלים... לפי הזמן המתאים להם, אם בש"ק בהשכמה קודם התפילה, או בין מנחה למעריב. ולפי זה, אפשר שמי שלא הספיק לומר (או לסיים) את התהלים לפני התפילה, יש עדיפות להשלמה בין מנחה למעריב (מאשר אחרי מוסף או לפני מנחה).

ואכן, בספר 'היכל מנחם' (ח"ג עמ' רסו) נעתיקה רשימת הרב לוי שי' גולדשטיין: "סיפר לי הרב י. שי' ק. שלפני הרבה שנים היה ב'יחידות' אצל הרבי, ושאל מה לעשות בנוגע לסיים ספר התהלים בש"ק מברכים החודש, כשאין גומרים אותו קודם תפילת שחרית, וע"ז ענה הרבי: "יכולים לגמרו אחר תפילת מנחה, ואם עדיין לא גמרו (ובלילה – אין אומרים תהילים מצד תורה שבכתב וכו'), אינני רואה למה תמתין אחרי תפילת לילה, לכן יכולים לגמרו ביום ראשון", ע"כ. משמע שיש עדיפות להשלמה אחרי תפילת מנחה דווקא. ואע"פ שבמענה שנדפס בלוח השבוע לש"פ עקב אשתקד (גיליון תקמ"ב הערה 1) נזכרה האפשרות להשלים זאת "בין השיחות דהתוועדות" – אולי שם משום מה לא מצא זמן להשלים אחרי מנחה.

(6) "כך היתה התקנה, ולא כ'שפיץ חב"ד' שחושבים שמכיוון שהם עוסקים בחסידות – אינם צריכים לבוא לאמירת תהלים, כי בזמן שהוא עוסק בלימוד החסידות או שהוא מייחד ייחודים" או שהוא בעצמו אינו יודע מה הוא עושה, ממילא אומר הוא תהלים בפני עצמו "מורם מעם"; לא כך היתה התקנה, אלא צריך לומר תהלים בציבור דווקא, יחד עם כל ישראל. שבהמשך לזה היא גם התקנה השנייה – התוועדות שלאחר התפילה, שעניין ההתוועדות הרי הוא מיוסד על אהבת ישראל... שבזמן ההתוועדות אומרים 'לחיים' ומברכים איש את רעהו... "משיחת שבת בראשית, התוועדות א, תשכ"א). נדפס גם בס' "דעם רבי'נס קינדער" (עמ' תלב).

(7) הרבי לא נהג לומר 'יהי רצון' אחר אמירת כל ספר שבתהילים ("יא שאמרו פ"א בסוף כל התהלים. ואז צריך לומר זאת כמובן בלשון רבים, כי כולל כל הספרים), וגם כאן הציע אמירתו רק כדי ליישב יותר אמירת קדיש על כל ספר, ומשמע שלא זאת אינו נאמר.

את אמירת הפסוקים הנדפסים בספר התהילים לאומרם לפני ואחרי אמירת תהילים לא גרס הרבי כלל (ראה צילום כ"ק בשבועון 'כפר חב"ד' גיליון 789 עמ' 11, ומשם להתקשרות גיליונות תמה, תפד ולשערי הל' ומנהג ח"ה סי' יג).

פרשת בראשית

ויכל אלוקים ביום השביעי (ב,ב)

בכל ששת ימי בראשית נזכר שם אלוקים בלבד, שהוא מידת הדין והצמצום; אך ביום השבת, שאז יש התגלות מידת הרחמים והחסדים של שם הוי', נאמר "ויכל אלוקים", כלומר: כלתה בחינת ומדרגת הצמצום של שם אלוקים ונתגלה החסד של שם הוי'.

(ליקוטי תורה, שיר השירים ד"ה "באתי לגני", דף לב עמ' א)

אשר ברא אלוקים לעשות (ב,ג)

"אשר ברא אלוקים ועשה" אין כתיב כאן, אלא "אשר ברא אלוקים לעשות", לומר שהכול צריך תיקון (רש"י לבר"ר פי"א)

אדם עלול לחשוב: כיצד דורשים ממנו לתקן ולהעלות את ענייני העולם על-ידי עבודתו, והרי הקב"ה ברא את העולם כפי שהוא, וכיצד יבוא הוא וישנה את מה שהקב"ה קבע בעולמו?! התשובה על כך היא – "אשר ברא אלוקים לעשות, לתקן". תכלית הכוונה של בריאת העולמות היא "לתקן: הקב"ה נתן כוח ויכולת לכל אחד מישאל שעל-ידי עבודתו יתקן את החסר בעולם ויביאו לידי שלימות! זוהי אפוא הכוונה והתכלית של בריאת העולם כולו.

(משיחת פרשת בראשית תש"ז. תורת מנחם כרך טו עמ' 189)

אלה תולדות השמים והארץ בהבראם (ב,ד)

אל תקרי בהבראם, אלא באברהם (זח"א פו)

הרב המגיד ממזריטש מפרש: אברהם מסמל חסד ואהבה, ככתוב "חסד לאברהם", (מיכה ז), "אברהם אוהבי" (ישעיה מא). כשם שיש אברהם התחתון, שחי בעולם הזה, כך יש אברהם העליון – מידת החסד והאהבה שלמעלה, שנקראת "אברהם" (היינו צירוף אותיות אברהם). זהו "בהבראם – באברהם": בריאת העולם היתה על-ידי "אברהם" העליון, היינו מידת החסד, ככתוב (תהילים פט) "עולם חסד יבנה".

(אורתורה, פרשת חיישרה דף י, עמ' ב)

ויכל אלוקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה (ב,ב)

כזה שהוא מכה בקורנס על גבי הסדן – הגביהה מבעוד יום והורידה משתחשך (ב"ר פ"י ט)

יש לשאול, לשם מה סיים הקב"ה את מלאכת הבריאה באופן כזה שהמלאכה תיכנס לתוך יום השבת, ובלשון רש"י כאן – "נכנס בו כחוט השערה ונראה כאילו כילה בו ביום". יש לומר, שבזוה הקב"ה הורה לנו עד כמה צריכים לייקר כל רגע וכל פעולה, שכן פעולה זו של הורדת הקורנס השלימה את כל מלאכת הבריאה, ומיד באה מנוחת יום השבת. ללמדנו, שגם כשמדובר בפעולה טובה אחת ויחידה, ולו תהיה פעולה קטנה, 'כחוט השערה' בלבד, הרי פעולה זו היא ה'מכה בפטיש', שעל-ידיה נשלמת כל עבודת זמן הגלות ונכנסים מיד ליום שכולו שבת ומנוחה. ופסק-דין מפורש הוא ברמב"ם (הלכות תשובה פרק ג, הלכה ד): "עשה מצווה אחת, הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה".

(ספר-השיחות תשמ"ח, כרך א, עמ' 147)

ישנם הטוענים שאין להתחיל מיד גם עם פנימיות התורה, כיוון שצריך לילך בסדר והדרגה.

ועל זה באה ההוראה מהתחלת פרשת בראשית – שבהתחלת העבודה, ובמצב של חושך הכי גדול, מתחילים מיד עם "רוחו של מלך המשיח", שעניינו בתורה הוא פנימיות התורה²⁰.

וזהו גם עניינו של אברהם – "יהי אור זה אברהם" – "אב רם", שכל הנעלם מכל רעיון²¹, היינו, שבתורה גופא הרי זה למעלה משכל

ועל זה באה ההוראה מהתחלת הקריאה דפרשת בראשית – שלמרות שנמצאים בהתחלת העבודה (זה עתה הסתיים חודש תשרי ומתחילה העבודה דכל השנה), ולא עוד אלא ששורר תהו ובהו חושך ותהום, מכל-מקום, מתחילים מיד עם "רוחו של מלך המשיח" – אור הכי נעלה, פנימיות השכינה שלמעלה ובהבדלה מעולמות, שאין העולמות יכולים לקבלו אפילו לא באופן מקיף – שדוגמתה בנפש האדם היא פנימיות הלב.

כאשר לא מתפעלים מחושך העולם, אלא מכריזים "יהי

אור", ומאירים את העולם באור פנימיות התורה – אזי

"ויהי אור"

אנושי, פנימיות התורה. וגם: "אברהם" הוא ב"מ"ם סתומה", ששייך ל"מאמר סתום"²², שזהו עניין פנימיות התורה, סתים דתורה²³.

וכאשר לא מתפעלים מחושך העולם, אלא מכריזים "יהי אור", ומאירים את העולם באור פנימיות התורה – אזי "ויהי אור", שנעשה כן בפועל, שאור פנימיות התורה מאיר בכל העולם כולו.

ועל-ידי זה זוכים להתגלות "רוחו של מלך המשיח" בביאת המשיח בפועל ממש, כי, כשיפצו מעינותיך חוצה אתי מר דא מלכא משיחא²⁴, שזוהי שלימות כוונת הבריאה להיות לו ית' דירה בתחתונים²⁵.

(מהתועדות ש"פ בראשית, מבה"ח וע"ר"ח מרחשון ה'תשי"ג,

'תורת מנחם – התועדות' תשי"ג ח"א (ז)

עמ' 130-133, בלתי מוגה)

(20) ראה לקו"ת צו יז, א ואילך. ובכ"מ.

(21) ראה תו"א ר"פ לך לך. ובכ"מ.

(22) שבת קד, א.

(23) ראה פרש"י שם. הובא ונתבאר בשל"ה בית הגדול בסופו (לז,

ב ואילך). וראה ספר הערכים חב"ד מערכת אותיות התורה –

מ"ם (ב) ס"ד (ס"ע קכד ואילך). וש"ג.

(24) אנה"ק דהבעש"ט (כתי שם טוב בתולתו. ובכ"מ).

(25) ראה תניא פל"ו.

ומיד ממשיכים עם ההכרזה "יהי אור", היינו, שמבלי להתחשב במעמד ומצב העולם, אם הוא שייך לכך אם לאו, מכריזים "יהי אור זה אברהם", שמתחילים להאיר את העולם באור אלקי, כמו אברהם שפירסם אלקותו ית' בעולם גם לערביים¹⁹, מבלי להתחשב אם הם ראויים לכך אם לאו.

ואז – "ויהי אור", שנעשה כן בפועל, "עס ווערט טאקע בפועל ליכטיק", ועד לגילוי אור גדול ביותר – אור שהיה מאיר ביום הראשון.

ה. ועל-פי האמור לעיל (ס"ג) שהגילוי ד"רוחו של מלך המשיח" נעשה על-ידי "שני אלפים תורה", שהתחלתם מאברהם, עליו נאמר "יהי אור זה אברהם" – יש לבאר הוראה הנ"ל בפרטיות יותר, בנוגע לתורה:

בתורה יש גליא דתורה ופנימיות התורה: גליא דתורה – מלובשת בשכל אנושי, ומדברת אודות דברים גשמיים שמישים מהותם, מה שאין כן פנימיות התורה – שמדברת אודות עניינים שמישיגים רק מציאותם, וכללותה למעלה משכל אנושי.

וכשיוצאים להאיר את העולם באור התורה –

(19) ראה סוטה י"ד, סע"א ואילך. ב"מ פו, ב. הובא בפרש"י עה"ת וירא ית, ד. כא, לג.

הבריאה כבר מושלמת

העבודה לגלות את האור שבהעלם

לאחרי שנאמר "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" (שהקב"ה ברא את כל העולם ואת האדם, ונתן לאדם כוח לתקן את הבריאה) - נאמר "ורוח אלקים מרחפת על פני המים", "זה רוחו של מלך המשיח", שזוהי תכלית ושלמות הבריאה.

"משיח" - הוא תכלית השלימות במין האדם, למעלה אפילו מאדם הראשון, שהרי במשיח נאמר "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד", "מאד" אותיות "אדם", אלא שהצירוף ד"אדם" הוא על-פי טעם ודעת שבסדר השתלשלות, ואילו הצירוף ד"מאד" שנאמר במשיח הוא למעלה מטעם ודעת ולמעלה מסדר השתלשלות, וכפי שמצינו שיש סברא שנשמחו של משיח היא למעלה מנשמת אדם הראשון אפילו כמו שהיה קודם החטא, כמוכא בלקוטי תורה שירי-השירים מכתבי האריז"ל.

וזהו החידוש שבכתוב, שמיד בתחילת בריאת העולם כפי שנברא חסר - נבראת כבר שלימות הבריאה, "רוחו של מלך המשיח".

וממשיך בכתוב "ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור" - שזהו האור שנברא ביום הראשון, שגנוז הקב"ה לעתיד לבוא, והיכן גנוז - בתורה.

והעניין בזה: גם כאשר האור הוא עדיין בהעלם - הרי זה על-דרך-משל לאבנים טובות ומרגליות הסגורים בתיבה, שאף שאי אפשר לראותם, מכל-מקום, כיוון שהם ברשותו, הרי הוא בשמחה. ועוד זאת, שביכולתו גם לגלות את האור, דכיוון ש"גנוז בתורה", הרי על-ידי לימוד התורה וקיום הוראותיה מגלים את האור, והיינו, שעל-ידי העבודה בתורה ומצוות בכל יום ויום, "כל יומא ויומא עביד עבידתיה", שבכל יום ויום ממלאים את העבודה הנדרשת ביום זה, אזי מסירים את כל ההעלמות וההסתרים, ועד שפועלים ש"לילה כיום יאיר", שההעלמות וההסתרים עצמם מתחילים להאיר, שזהו על-דרך עניין "זדונות נעשו לו כזכיות".

וגם עניין זה מרומז בסיפור הבריאה שבפרשת בראשית - שהרי יום השבת היה כולו אור, כמאמר רז"ל "ל"ו שעות שימשה אותה האורה". וכמו כן יהיה גם לעתיד לבוא, ב"יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים" - ש"לילה כיום יאיר", ובתחתונים גופא תהיה דירה לו יתברך, שפירושה של "דירה" הוא ששם נמצא הדר בה בכל עצמותו ומהותו, ובגילוי.

(תורת מנחם - התוועדויות תשס"ז חלק ראשון (טו) עמ' 190-192)

לגילוי המשיח נדרשת מסירות נפש

..כיוון שבשביל גילוי המשיח יש צורך בעניין של מסירות נפש דווקא, הרי מובן, שכללות עניין העבודה - שתכליתה הוא ביאת המשיח - צריכה להיות מתוך מסירות נפש. וזהו שאמרו רז"ל על הפסוק "ורוח אלקים מרחפת על פני המים", "זה רוחו של מלך המשיח" - שעניין רוחו של משיח ישנו כבר מתחילת הבריאה, כיוון שזוהי תכלית כוונת הבריאה. ולכן, כללות עניין העבודה, ובפרט בכל זמן משך הגלות, צריכה להיות מתוך מסירות נפש, היינו, להניח את עצמו הצדה, ולעבוד את ה' באופן של אתכפיא וקבלת עול - כי, לגילוי המשיח באים על-ידי מסירת נפש דווקא.

(תורת מנחם - התוועדויות תשי"ד חלק ראשון (י) עמ' 281)

מכרי את השמן ושלמי את נשייך ואת ובניך תחיי בנותר", ודרשו חז"ל "ואת ובניך תחיי בנותר עד שיחיו המתים", ונמצא, שה"עיקר" הספיק רק עבור התשלום להנושים, ואילו ה"נותר" הספיק לא רק לשנה שנתיים או שלוש, אלא "עד שיחיו המתים", שתחיית המתים תהי' לאחרי ביאת המשיח, לאחרי בנין ביהמ"ק השלישי, ולאחרי קיבוץ כל הגלויות, ועד אז - "תחיי בנותר"!

ומזה מובן גם בנוגע לשבת בראשית - שעם היותו "שיריים" דמועדי חודש תשרי, יכולה להיות פעולתו גדולה יותר מפעולת מועדי חודש תשרי.

(תורת מנחם - התוועדויות תשי"א חלק ראשון (ב) עמ' 54)

לימוד שניים מקרא ואחד תרגום - מתוך התרחבות

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר שבשבת בראשית היה הצמח-צדק נוהג להאריך בהעברת הסדרה, באומרו הטעם, שכפי שנעמדים בשבת בראשית כך הולך ונמשך כל השנה ("ווי מען שטעלט זיך, אזוי גייט עס"). כמו כן סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר שהצמח-צדק היה נוהג להעביר הסדרה שניים מקרא ואחד תרגום, עם פירוש רש"י ופירוש הרמב"ן, פסוק בפסוק. - אלא שלא פירש אם היה נוהג כן בשבתות כל השנה או בשבת בראשית בלבד.

ובכל אופן, האריכות בהעברת הסדרה הוא עניין השייך לשבת בראשית, מטעם האמור, שנוגע לאופן העמידה על כל השנה - בתנועה של התרחבות והתפשטות.

ומובן, שעניין זה הוא גם בנוגע לצרכיהם הגשמיים של בני-ישראל, דכיוון שאצל בני-ישראל כל העניינים הם על-פי תורה, הרי העמידה בתנועה של התרחבות והתפשטות בשבת בראשית בנוגע לקריאת הסדרה, הפרשה הראשונה שבתורה, מהווה הוראת-דרך להקב"ה על כל השנה כולה בנוגע לכל ענייניהם של בני-ישראל שיהיו בהתרחבות ובהתפשטות.

וזהו גם הטעם למנהג ישראל - "מנהג ישראל תורה הוא" - להוסיף בשבת בראשית בקנייני מצווה וענייני שמחה יותר משאר השבתות (כולל גם שבתות מברכים), כאמור, שאופן העמידה בשבת בראשית נוגע על כל השנה כולה.

(תורת מנחם - התוועדויות תשי"ב חלק ראשון (ד) עמ' קט)

לפעול חידוש במעשה בראשית

...ויש לקשר זה גם עם ענין ד"ויעקב הלך לדרכו" (שבמוצאי שבת בראשית), דהגם שהולך לדרכו (גם) בענייני הרשות ובעובדין דחול במשך כל השנה, מ"מ אינו יירא מזה, כי אם, הולך לבטח דרכו, ובשמחה ובטוב לבב.

וזהו גם מה שבמוצאי שבת [ובפרט במוצאי שבת בראשית, שאז מתחיל (בעיקר) הסדר דויעקב הלך לדרכו] אומרים אל תירא עבדי יעקב, כי "במוצאי שבת מסתלקת הנשמה יתירה וצריך לחזור ולירד בבחי' יעקב עבדי בכל ששת ימי המעשה לברר בירורים בב"ע כו' לכך אומר אל תירא עבדי יעקב כו' מליד שם, ובוה נותנים כח ועוז כו'".

והטעם לזה (לענין אל תירא) הוא כי הוי' אלקיו עמו, שכא"ו מישראל (גם מי שהוא בבחי' יעקב), בכל מקום ובכל זמן ובכל ענין (גם בחו"ל ובימי החול ובעובדין דחול), הוי' אלקיו (הוא) עמו, ועד שנעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, שהוא פועל חידוש בהבריאה (כמו הקב"ה כביכול).

כי ע"י עבודתו בעבודת הביירוים לעשות את העולם דירה לו ית', הוא פועל חידוש בהבריאה [דזהו גם מה שבשבת בראשית קורין בתורה בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, שע"ז נעשה בריאת השמים והארץ וכל צבאיהם מחדש ובאופן חדש], ועד שיהי' השמים החדשים והארץ החדשה גו'.

(ספר המאמרים מלוקט, חלק א', עמ' 239 - מאמר ד"ה 'בראשית ברא אלקים' - בחדרו - ה'תשל"ח)

ווי משטעלט זיך שבת בראשית...

השלמה ותוספת אור כי טוב

שבת בראשית היא המשך למועדי חודש תשרי בכלל, ולשמיני-עצרת ושמחת-תורה בפרט, וכפי שכותב כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתב ממחרת יום-הכיפורים (הנדפס בקונטרס חגי-הסוכות) . . . וזה לשונו: "יתאספו כולם יחדיו בימי השמחה . . . שמיני-עצרת ושמחת-תורה . . . וכעין השלמה ותוספת אור כי טוב בשבת בראשית הבא עלינו לטובה", היינו, ששבת בראשית היא "השלמה ותוספת אור כי טוב" לימי השמחה שלפני זה, שמיני-עצרת ושמחת-תורה.

ובפרטיות יותר - "השלמה ותוספת אור כי טוב": "השלמה ותוספת" - ש"השלמה" פירושה להשלים מה שעדיין לא נעשה כדבעי ("וואָס מ'האַט נאָך ניט דערטאַן"), ו"תוספת" פירושה שאפילו כשעשו כל מה שצריך לעשות כדבעי, צריכים להוסיף עוד יותר.

"(תוספת) אור" - שההוספה צריכה להיות בעניין האור. "תוספת אור" כי טוב - שההוספה באור היא באור נעלה ביותר, "אור כי טוב" - לשון הכתוב בנוגע לאור שנברא ביום ראשון, כש"היה' הקב"ה יחיד בעולמו".

שיריים החשובים מן העיקר

שבת בראשית אינו שבת כמו כל השבתות, או אפילו כמו כל שבת מברכים, אלא ענין אחר לגמרי - ענין כללי, כפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בהשיחה דערב סוכות שהאור וחיות שמאיר בשבת בראשית נמשך על כל השנה.

כמו כן ישנו פתגם מהצמח-צדק: "אַזוי ווי מ'שטעלט זיך שבת בראשית אַזוי גייט אַ גאַנץ יאָר". ואף שלכאורה יש להקשות שענין כזה שייך לראש השנה ויום הכיפורים, הושענא רבה עד לשמיני עצרת, ולא לשבת בראשית, וכדאיתא בזהר שבהושע"ר ושמיני עצרת נותנים ה"פתקין", שזהו סיום וגמר כל הענינים - יתרץ קושיא זו אליהו הנביא, כפי שאמר הצ"צ (לענין ביאת אליהו הנביא בערב ש"ק), שיבוא כבר, וכשיבוא, יתרץ גם קושיא זו.

שיריים החשובים מן העיקר

שבת בראשית הוא אמנם ה"שיריים" דמועדי חודש תשרי, - שלכן רואים גם בגשמיות (מפני שכן הוא גם ברוחניות) שכאשר בעלת-הבית מכינה משקה ומיני טעימה ("פאַרבייסן") עבור היו"ט, עושה זאת מתוך חשבון שאפשר להכין יותר מכפי הדרוש, ומה שישאר מהיו"ט ("שיריים") יהי' עבור ה"קידוש" דשבת בראשית - ו"שיריים" - כפשטות השם - הוא פחות ממחצית העיקר, אבל, מצינו שפעולת ה"שיריים" יכולה להיות יותר מה"עיקר" - כפי שאמר אלישע לאשת עובדי "לכי

על מנהגים וסגולות

מדוע אין מתערבים ב'מנהג המקום' הנוהג בבית-הכנסת • הקשר בין תקנת לימוד הרמב"ם למנהג קריאת-התורה בזמן הרמב"ם • מדוע עדיפה תפילה בציבור על פני תפילה איכותית יותר ביחיד? • ועל כמה מהסגולות לזרעא חייא וקיימא • רשימה נוספת בסדרת 'סודותו בהררי קודש'

לא התערבו

כמה וכמה פעמים ציין הרבי שרבותינו נשיאינו לא נהגו להתערב בענייני מנהגי בית הכנסת (השייכים לגבאים וכיוצא בזה) - אף שהיו כמה מנהגים שלא היו מתאימים, וכן כאלו שהש"ץ והחזן וכו' הנהיגום. הדברים נאמרו הן בענייני קריאת התורה הן בענייני (פיוטי) תפילה וכו' - ראה ברשימת-דברים בעת ביקור האדמו"ר מבעלזא שליט"א ד' אדר שני תשמ"א, תורת מנחם כרך מז עמ' 6. כרך מח עמ' 18 (ובמהדורת תשס"ט סעיף לב והערות 182-3), וראה גם שיחות קודש תשל"ח כרך ג' עמ' 470 בענין שונה.

מן הראוי לציין כי כן נהגו כבר הרמב"ם ועוד מגדולי הדורות, כמו שכותב רבי אברהם בן הרמב"ם בספר 'המספיק לעובדי השם' (ח"ב פרק כ"ה עמ' 179):
"וראוי שתדע, שבמנהגות בני הגלות, בתפלותיהם וקריאתם בספר התורה, יש מיני שיבושים המורכבים משעשועי מנהגים השואפים בהם לדרכי מנהיגות, וכן קביעות חזנים אשר החכמה דלה או אף נעדרת אצלם, שהתערבו בהם הנכון עם הטעות והחובה עם המגונה, והטוב עם ההיפך ממנו. ואנשים חכמים דיינים וזקנים נמנעו מהגינותי מסיבות שלא נחקר בהן, אם משום שנבצר מכוחם לגנות, או משום שמה שהתבאר לזולתם לא התבאר להם, ואין פגם בחובתם בזה, או מתוך סיבות אחרות, שונות לגבי כל פרט ופרט

בכל ארץ ובין כל קהל בצורה אחרת, ואף יש בהם שינוי גדול...". ומביא דוגמה שבקהיר היה בית כנסת שבו היו מסיימין את קריאת התורה אחת לג' שנים - כמנהג בני א"י (עיי' מגילה כט, א) - ודעתו של הרמב"ם לא היתה נוחה מכך אך נקט בשתיקה ("ומישהו אחר מתלמידי חכמים צועק וקורא לעזרה על כך ואין לאל ידו")

עדיפות ראשונה ללימוד ג' פרקים ברמב"ם

בשיחת אחרון של פסח תשד"מ אודות תקנת לימוד הרמב"ם יומי (לקוטי שיחות כרך לב עמ' 274) אמר הרבי:

"אלה שמפני סיבות קשה להם ללמוד ג' פרקים בכל יום - ילמדו פרק אחד בכל יום... כך שסיימו את לימוד הספר כולו במשך ג' שנים...
"ולהעיר מב' המנהגים באופן השלמת התורה, תורה שבכתב - בשנה אחת או בשלוש שנים (רמב"ם הל' תפלה ריש פרק יג ממגילה כט, ב). ומזה סמוכין בנוגע ל"משנה תורה" (משנה לתורה שבכתב) דהרמב"ם.

"ומזה סמוכין גם כן - אשר כשם ש"המנהג הפשוט בכל ישראל שמשלימין את התורה בשנה אחת" - כדאי ונכון להשתדל להשלים את הלימוד ד"משנה תורה" בשנה אחת, ורק אלה שאי אפשר להם בכך - ישלימו את הלימוד בשלוש שנים (וראה גם לקו"ש כ"ז עמ' 233). כוונת הרבי

היא שהרמב"ם מדיגיש: "ויש מי שמשלים את התורה בשלוש שנים, ואינו מנהג פשוט". וראה בספר 'המספיק לעובדי השם' (ח"ב פכ"ה עמ' 179) שר' אברהם בן הרמב"ם מתאר זאת: "ואבא מארי זצ"ל היה מגנה זאת; אלא - שכדברי הרבי - בדלית ברירה - יש ללמוד עכ"פ פרק אחד ביום!

הודיה כן; יום טוב לא!

בהתוועדות ש"פ מסעי תשכ"ז (תורת מנחם כרך נ' עמ' 269) התייחס הרבי לניסי מלחמת "ששת הימים" ("ברור הדבר שההצלה היתה באופן ניסי, למעלה מדרך הטבע")

והתבטא: וכיון שכן, יש להתבונן במאורע זה ולהודות להקב"ה על הניסים הגדולים כו' וכלשון רש"י (ר"פ מסעי) "להודיע חסדיו של מקום... ויש לנצל זאת גם להתעוררות והתחזקות בעניני התורה והמצוות וכו'. ברם, בנוגע לקביעת יום טוב - שלל זאת הרבי באומרו: "חסד ושלום לקבוע על זה יום טוב... שהרי אין להוסיף ימים טובים". ויש לציין כמקור לדברי המאירי בית הבחירה מסכת שבת ג, ב: "כבר בארנו במקומו (ראש השנה יח, ב) שבטלה מגילת תענית, חוץ מחנוכה ופורים. מעתה כל שכן שאין לנו לקבוע יום טוב, על הניסים המתחדשים לנו בכל יום, בחסד הרחמן יתברך. ואין זה נחשב לנו קשי עורף, והתנכרות לחסדיו יתברך.

והוא שאמרו כאן, אף אנו מחבינין את הצרות. רוצה לומר, את הניסים הבאים לנו על ידם, להזכיר בהם שבחיו ורחמיו עלינו. אלא שאם באנו לכתוב, אין אנו מספיקין".

המקור ל"הקפות מנהג נביאים"

מכתב מיוחד כתב הרבי בשנת תש"י לחסיד ר' יוסף חיים רוזנבלום לפשר התבטאותו של אדמו"ר הזקן (בסידורו) "הקפות - מנהג נביאים". במכתב (הנדפס ב'לקוטי שיחות' כרך כט עמ' 505-506) ולפני כן ב'אגרות קודש' (במקומו) מצביע הרבי על הסיפור (שמואל ב' פרק ו') שדוד היה מכרכר ומפזז לפני ארון ה' בשובו מהפלישתים, וזאת לאור

הידוע ש"דוד היה נביא" - "עין רש"י מגילה יד, א". והנה בוודאי כוונת הרבי בציון למסכת מגילה - כתוספת לנאמר במסכת תענית כו, א אודות המעמדות - התקינו נביאים (הראשונים) עשרים וארבע משמרות וברש"י שם: "שמואל ודוד". זאת על פי הנאמר שם בגמרא (כז, א) "בא שמואל והעמידן על שש עשרה. בא דוד והעמידן על עשרים וארבעה כו'". [ולהעיר עוד שהציון למגילה - הוא בתוך ששים יום (זמן תאריך המכתב כאמור בט"ו טבת) הסמוכים לפורים].

עדיף במניין מאשר 'חדר'

במהלך יחידות (יום א ח' סיון תשכ"ט) שאל מישהו את הרבי, מדוע צריכים להתפלל בציבור, הרי הדבר מגביל לאופן תפילת הציבור, מה שאין כן כשמתפללים ביחידות, אז אפשר להתבודד ולהתבונן ללא מגבלה וכו'?

והרבי השיב: יהודי תפקידו להיות משפיע אך לשם כך הוא צריך גם להיות מושפע [=מקבל]. כאשר הוא מתפלל בציבור, הוא מקבל השפעה מעוד יהודים, עמם (ובמחיצתם) הוא מתפלל. מה שאין כן כשהוא מתפלל ביחידות, הרי אין לו [=השפעה] יותר ממה שהוא יכול לתת לעצמו. - נרשם ע"י הר"ל ג' ופורסם ב'משבחי רבי' עמ' 171. בספר 'בינת משה' - לר' משה אליקים ברעיה (בנו של המגיד מקאזניץ) [שגלב"ע בשנת תקפ"ח] - פרשת מסעי ד"ה א"י ויסעו מחרדה ויחננו במקהלת (לג, כה): "דרך רמו שירמוז הכתוב לגודל מעלת תפלה בציבור. שאל יאמר האדם לא אוכל להתפלל בצבור, הלא טוב לי להתבודד בחדרי, להתפלל ביחידות, לזה יאמר הכתוב 'ויסעו מחרדה' - שיסעו מבחינת החדר, כנ"ל מלהתפלל בהתבוננות בחדרו, ויחננו במקהלות, במקהלים אברך את ה', ותפלת רבים אין חוזרת ריקם כי הן א' כביר לא ימאס".

הגבהת היד על חבר אסורה

ב'לקוטי שיחות' כרך לא שיחה א' לפרשת שמות חוקר הרבי בגדר האיסור ד'מגביה ידו על חברו', שיש לפרשו בשני אופנים:

א) הגבהת ידו על חברו מהווה את התחלת פעולת הכאת חברו. והחידוש בדין זה, שכבר בהתחלת פעולת ההכאה "נקרא רשע".

ב) האיסור אינו מצד צער והיזק החבר שהוכה, אלא מצד המגביה, הגברא (הפועל) - שמבטא כאן את מדתו הרעה (והמגונה). - ראה שם בהרחבה.

והנה במדרש (שמות רבה) שם נאמר: "הכית לא נאמר אלא תכה, מכאן שמשעה שאדם מרים ידו להכות את חברו אע"פ שלא הכהו נקרא רשע".

ופירש בעץ יוסף: "אף שלא יעשה זאת בפועל.

כי עיקר ההקפד [ה] על רוע הלב והחפץ בזה. אף שלא עשה לו עודנה רעה". פירושו של הענף יוסף הוא הולם ממש את ההגדרה השנייה בחקירה של הרבי. [אלא שצריך עיון קצת, כי לפי ביאורו של הרבי (עמ' 4-5) לדעת השמות רבה - הוא כשיטת הפוסקים (ב"י על הטור) שהגבהת היד על חברו איסורה נובע מגוף הלאו של חובל (ומכה) חברו, שכן זה נחשב כתחילת ההכאה, ואילו לפי הענף יוסף מדובר אף שלא תהיה כאן בסופו של דבר הכאה והדגש הוא על מדתו הלא טובה של המגביה (ומכל מקום תמוהה קצת המלה "עודנה רעה").]

סגולה ללידת בנים

כסגולה לזרעא חייא וקיימא הציע הרבי: "יתעסקו [=בני הזוג] בקירוב לבם של ישראל לאבינו שבשמים, ומידתו של הקב"ה היא 'מדה כנגד מדה' להולדת בנים ובנות" - אוצר סגולות הרבי (למברג) עמ' 50. ויש להצביע על מספר מקורות: א) בספורנו עה"פ ויולד נח (נח וי); מאז שהתחיל להוכיח בני דורו זוכה לבנים. ב) ב'מגיד מישרים' להב"י פ' וישב (אור ליום השבת אור ל"ו טבת) "זכר צדיק לברכה" כלומר, הצדיק הוא משפיע לאחרים, הוא גורם שצדיק יסוד עולם ישפיע בכנסת ישראל. וזהו שאמר "זכר", כלומר, שיסוד הוא גורם שיעשה פעולת זכר [עיי"ש לפני כן סיבת מי שלא זכה לבנים "דהוה כילי בממוניה ולא עביד מיניה צדקה וגם הוה כילי בחכמתו ולא היה רוצה ללמד לאחרים"] (וראה בהמשך שם - וכן שם פר' לך). ג) בספר 'לב שמח' - להרה"ק ר' חנוך העניך מאלעסק - עה"פ (יהושע כד, ג)

"ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק": ולכאורה קשה על סדר הכתוב, שהקדים 'וארבה את זרעו', ואח"כ כתיב 'ואתן לו את יצחק', דלכאורה הקדים את המאוחר, דמתחילה הוליד את יצחק, ואח"כ נתרבה זרעו מיוצאי חלציו של יצחק.

וכתב זידוע מספרים, דמי שיש לו היכולת להשפיע על אחרים תורה ועבודת השי"ת ואינו משפיע על זולתו, אז כשיבוא בגלגול אחר, יהיה עקר מבלי להוליד.

ולכן כשרואה אדם שהוא עקר שאינו מוליד רח"ל, יעסוק בעבודה זו להשפיע על חברו תורה ויסייע לו בכל הענינים כפי יכלתו, והרי אמרו רז"ל: (סנהדרין יט:) כל המלמד בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, וממילא יתעורר אצלו בחינת ההולדה ברוחניות בעולם הזה, ובוה יומשך לו גם בגשמיות כח ההולדה בבנים.

ובזה מבואר היטב כוונת הכתוב הנ"ל, כי רצה הקב"ה לזכות את אברהם שיוכל להמשיך על עצמו כח ההולדה, ולזכות ע"י לזרע של קיימא, לכן צווה אותו לילך בכל ארץ כנען, ולקרוב נפשות ישראל תחת כנפי השכינה וע"י יחשב כאילו ילדו וממילא יומשך עליו כח ההולדה בגשמי. וזה שכתוב: 'ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען', ודיבר על ליבות בני אדם וקרבתם לדרך התורה, 'וארבה את זרעו' היינו שכל האנשים אשר הכניס תחת כנפי השכינה נחשבו כאילו הם זרעו ממש, כי כל הלמד לבן חברו תורה תעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, וממילא 'ואתן לו את יצחק', שזכה ע"י להוליד את יצחק.

באותו ענין, כתב הרבי ('אגרות קודש' כרך לא עמ' עדר):

"בקשר להפקד - בורע של קיימא - לזה סגולה עליה מחוץ לארץ לארץ הקודש". [וראה גם בספר 'השליחות לארץ הקודש' שהרבי אמר לאחת השלוחות לאה"ק בשנת תשל"ו שעדיין לא נפקדה באותה עת בזחור"ק: הרי את נוסעת לאה"ק ת"ו?!] ידוע הרמז על זה בתהלים פז, ה: "ולציון יאמר איש ואיש יולד בה".